

nju za prosvjetu 1962., Nastavni plan škole za 1963. na hrvatskom i mađarskom jeziku. Drugi značajan segment knjige, ujedno i najopsežniji nosi naslov „Maturalni tabloji“ (str. 122-173), koji prikazuje 52 panoa s fotografijama maturanata, njihovim imenima u potpisu fotografija, kao i njihovih profesora (razrednika, ravnatelja i odgojitelja). Praksa fotografiranja maturanata je vrlo popularna u Subotici, a u ovom je slučaju vrijedan arhivski dokument, često s naslovom ili navodom na latinskom jeziku, čime je vjerojatno dostupniji širem auditoriju. U knjizi su ilustrirano predstavljani „Ugledni gosti“ (str. 64-76) i „Događaji“ (str. 78-86), a potom slijede svojevrсна izvješća u poglavljima: „Obnovljene prostorije ‘Paulinuma’“ (str. 87-98), „50. obljetnica ‘Paulinuma’“ (str. 99-110) i „55. obljetnica ‘Paulinuma’“ (str. 111-120).

Iako bi se moglo pronaći i jezičnih propusta u hrvatskom jeziku, te tehnički nedovoljno kvalitetnom tisku (fotografije često nisu dovoljno izoštrene, što se napose vidi na maturalnim panoima na kojima su teško čitljiva imena maturanata), oni ne mogu umanjiti vrijednost monografije o školi i sjemeništu „Paulinum“ koji je u obrazovanju stamenu svjetionik kako za Katoličku tako i za Pravoslavnu Crkvu na prostoru nekadašnje države, a svojim je neumornim zalaganjem za prosvjetu i obrazovanje priznat u svjetskim razmjerima.

Katarina Čeliković

Tradicijnska kultura i kulturna baština Šokaca i Bunjevaca - zemlja, čuvari i baštinci : zbornik radova s međunarodnih znanstveno-stručnih skupova održanih 2016. i 2017. u Osijeku, Vinkovcima i Plavni, ur. Ružica Pšihistal i Katarina Dimšić, Šokačka grana i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Osijek – Subotica, 2018., 380 str.

Poslije deset zbornika *Urbanih Šokaca* pod uredničkim vodstvom Vere Erl, sada počasne predsjednice „Šokačke grane“, ova udruga uspješno nastavlja objavu radova s međunarodnih znanstveno-stručnih skupova. Dvobroj *Urbani Šokci* 11/12 pod naslovom *Tradicijnska kultura i kulturna baština Šokaca i Bunjevaca - zemlja, čuvari i baštinci* objavljen je 2018. godine s temom međunarodnih znanstveno-stručnih skupova održanih 2016. i 2017. godine u Osijeku, Vinkovcima i Plavni, u uredništvu prof. dr. sc. Ružice Pšihistal i mag. ethn. et cult. anthrop. Katarine Dimšić. U uvodniku (str. 7-10) pod naslovom „Nova poglavljja šokačke i bunjevačke kulturne baštine“ podsjećaju na desetljeće aktivnog bavljenja i okupljanja stručnjaka i znanstvenika šokačkom i bunjevačkom tradicijom pod krovim nazivom *Urbani Šokci* te navode brojne pozitivne ishode.

Među njima je tiskanje zbornika radova, ali i brojni projekti koji su „uspavanu Slavoniju ponovno digli na noge“. Sunakladnici *Šokačka grana* iz Osijeka i Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata iz Subotice ovim zbornikom potvrđuju dobru znanstvenu i stručnu suradnju. Zbornik na 380 stranica donosi radove 17 sudionika okruglog stola, podijeljene u pet tematskih cjelina.

Prvu cjelinu „Zemlja, kruh i svakodnevica u tradicijskoj kulturi“ čine tekstovi u kojima se slavonska zemljana svakodnevica motri iz subjektivne *Ich* perspektive, kao i iz objektivne perspektive posredovane etnološkim, kulturno-antropološkim i povijesnim znanjima. U njoj su radovi stalnih suradnika „Šokačke grane“: Vere Erl „Reduše šokačkih kućnih zadruga i njihova jela“ (str. 13-23), Josipa Kovačevića „Zemlja, rad i običaji u slavonskom selu i moja sjećanja iz djetinjstva“ (str. 25-36), Tomislava Lunke „Kućne zadruge u Soljanima“ (str. 37-50), Katarine Dimšić „Kruh u običajima Šokaca“ (str. 51-70), Ivana Čosića Bukvina „Divan o starovirskim jilima Slavonije i Srijema“ (str. 71-75) te predsjednika udruge Marka Josipovića „Zemlja i tlo, čovjekov vječiti pratitelj – izbor ili sudbina?“ (str. 77-88)

Radovi druge cjeline „Zemlja u književnom tekstu“ iz filološke i književno-antropološke perspektive istražuju motive bunjevačkih salaša i slavonsko-srijemskih polja u književnom tekstu, propituju čovjekov odnos prema onome što mu daje život, što ga čini onim što jest. Vlasta Markasović je autorica rada „*Terra filija i homo faber* u prozama Ivana Kozarca“ (str. 91-100), Tatjana Ileš tematizira hrvatskog bunjevačkog književnika u radu „*Kulaci, arendaši, napol-*

čari – motiv zemlje u proznim zapisima Tomislava Žigmanova“ (str. 101-108). Ovdje su i dva teksta vojvodanskih autorica: Nevene Mlinko „Zemljanin u Pančičevoj poemi Subotici“ (str. 109-117) i Katarine Čeliković „Raznovrsnosti i kontekstualizacije zemlje u poeziji Alekse Kokića“ (str. 119-126).

U trećoj se cjelini „Kulturna baština u prošlosti i suvremenosti“ iz etnološkoga, folklorističkoga i etnomuzikološkoga rakursa u širokom vremenskom luku (od 18. stoljeća do danas) istražuju elementi materijalne i nematerijalne kulturne baštine Šokaca u Baranji, Bačkoj i Srijemu, te načini njezina očuvanja u kulturnim centrima Slavonije. Ovdje se nalazi rad Miroslave Hadžihusejnović „*Duhovne pisme* u franjevačkim kantualima iz prve polovice 18. stoljeća u Slavoniji i Srijemu“ (str. 129-181), Sonja Periškić objavljuje rad pod naslovom „Nematerijalna kulturna baština Hrvata Šokaca u Bačkom Monoštoru“ (str. 183-215), a Anita Đipanov Marijanović „Žensko tradicijsko ruho u adventu i korizmi“ (str. 217-236). Željko Predojević autor je rada „Tradicijska kultura i usmena književnost južne Baranje u suvremenim kulturnim praksama“ (str. 237-251), Martina Mišetić „Konji kao dio tradicijske kulture Cvelferije“ (str. 253-268), a Mirko Čurić autor je rada „Udio manifestacije Đakovački vezovi u očuvanju baštine“ (str. 269-282).

Književni tekst s etno predznakom tema je četvrte cjeline „Kulturna baština u literarnim transmisijama“, u kojoj su objavljeni radovi Vlaste Markasović „Šokačke inspiracije Slavka Janković“ (str. 285-301). Vere Erl „Mara Švel Gamiršek. Rizničarka cvelferske šokačke baštine“ (str. 303-311).

„Ljudi, najvrjedniji kapital zajednice“ naslov je pete cjeline posvećena je običnim ljudima bez kojih nema ni tradicije ni baštine, imenovanim i anonimnim pripovjedačima i pjesnicima, kazivačima i narodnim etnografima, koji se baštinom bave bez profesionalnog interesa – iz čiste ljubavi – čuvajući tradiciju u osobnim mapama pamćenja i sjećanja. Tako Katarina Dimšić piše rad pod naslovom „Mjesto životne povijesti u narodnoj etnografiji“ (str. 51-70), Tomislav Lunka autor je rada „Učitelji promicatelji šokačke kulturne baštine u županjskoj Posavini i Cvelferiji“ (str. 347-355), a Ivan Čosić Bukvin „Svinjari spačvanskih šuma“ (str. 357-362). Cjelina i zbornik završavaju radom Ružice Pšihistal „Što ćemo s ljudima? Pripovjedači i pjesnici Cvelferije – najvrjedniji kulturni kapital zajednice (str. 363-380).

Naposlijetku, važnost zbornika, urednički odlično uređenog i koncipiranog, osim u samoj objavi radova, otvaranju prostora novim istraživanjima kulturne baštine, očituje se u međudržavnoj znanstvenoj i stručnoj suradnji odnosno među Hrvatima u dvjema susjednim državama.

Katarina Čeliković

Lazo Vojnić Hajduk, *Dužijanca s nama i u nama*, Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“, Subotica 2018., 194 str.

U relativno siromašnim publicističkim aktivnostima Hrvata u Vojvodini nisu tako rijetka djela iz područja etnografije, napose onih autora koji nemaju primjerenu formalnu naobrazbu. Među njima se ističe i Lazo Vojnić Hajduk. On je, uz Alojziju Stantića i Andriju

Kopilovića, i zaslužan što o dužijanci, narodnom običaju Hrvata u Bačkoj vezanom uz poslove košenja i vršidbe žita, ima daleko najviše objavljenih publicističkih djela u posljednjih desetak godina u području nematerijalne kulturne baštine. Šteta je što su izostajali napori za bilježenjem i opisivanjem i drugih fenomena vezanih uz narodnu kulturu.

Načelno promatrano, djela koja potpisuju takvi autori ne moraju biti uvijek nekorisna za društvene znanosti, osobito ukoliko sadrže točne činjenične informacije o narodnim običajima, vjerovanjima, umijećima... Ukoliko se, pak, u njima poseže za donošenjem općenitih zaključaka i interpretativnim i tumačecim zahvatima, utoliko njihova vrijednost može biti dovedena u pitanje. I upravo je to na djelu u radovima koje potpisu „dužijancoloz“ u ovdašnjih Hrvata. S druge strane, svjedoci smo da ovaj narodni običaj još uvijek nije cjelovito opisan ni u svojoj etnografskoj osnovi ni u svojim povijesnim mijenama trajanja. Jer, da je to slučaj, ne bi se trebalo iznova objavljivati knjige o dužijanci.